Centralna Komisja Egzaminacyjna

Arkusz zawiera informacje prawnie chronione do momentu rozpoczęcia egzaminu.

Układ graficzny © CKE 2010

WPISUJE ZDAJĄCY

KOD | **PESEL**

Miejsce na naklejkę z kodem

EGZAMIN MATURALNY Z WIEDZY O SPOŁECZEŃSTWIE

POZIOM ROZSZERZONY

SIERPIEŃ 2010

Instrukcja dla zdającego

1. Sprawdź, czy arkusz egzaminacyjny zawiera 16 stron (zadania 1 – 17). Ewentualny brak zgłoś przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
2. Arkusz zawiera trzy części. Część pierwsza arkusza polega na rozwiązaniu testu, część druga wymaga analizy materiałów źródłowych, a trzecia napisania wypracowania na jeden z podanych tematów.
3. Odpowiedzi zapisz w miejscu na to przeznaczonym przy każdym zadaniu.
4. Pisz czytelnie. Używaj długopisu/pióra tylko z czarnym tuszem/atramentem.
5. Nie używaj korektora, a błędne zapisy wyraźnie przekreśl.
6. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie będą oceniane.
7. Na karcie odpowiedzi wpisz swój numer PESEL i przyklej naklejkę z kodem.
8. Nie wpisuj żadnych znaków w części przeznaczonej dla egzaminatora.

Czas pracy: 180 minut

Liczba punktów do uzyskania: 50

MWO-R1_1P-104

Zadanie 1. *(2 pkt)*

Na podstawie fragmentu tekstu Konstytucji RP i własnej wiedzy rozstrzygnij, które zdania są prawdziwe, a które fałszywe. W tabelę wpisz odpowiednio: *Prawda* lub *Fałsz.*

Tryb legislacyjny
Art. 122.

1. Po zakończeniu postępowania określonego w art. 121 Marszałek Sejmu przedstawia uchwaloną ustawę do podpisu Prezydentowi Rzeczypospolitej.
2. Prezydent Rzeczypospolitej podpisuje ustawę w ciągu 21 dni od dnia przedstawienia i zarządza jej ogłoszenie w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.
3. Przed podpisaniem ustawy Prezydent Rzeczypospolitej może wystąpić do Trybunału Konstytucyjnego z wnioskiem w sprawie zgodności ustawy z Konstytucją. Prezydent Rzeczypospolitej nie może odmówić podpisania ustawy, którą Trybunał Konstytucyjny uznał za zgodną z Konstytucją.
4. Prezydent Rzeczypospolitej odmawia podpisania ustawy, którą Trybunał Konstytucyjny uznał za niezgodną z Konstytucją. Jeżeli jednak niezgodność z Konstytucją dotyczy poszczególnych przepisów ustawy, a Trybunał Konstytucyjny nie orzeknie, że są one nierozerwalnie związane z całą ustawą, Prezydent Rzeczypospolitej, po zasięgnięciu opinii Marszałka Sejmu, podpisuje ustawę z pominięciem przepisów uznanych za niezgodne z Konstytucją albo zwraca ustawę Sejmowi w celu usunięcia niezgodności.
5. Jeżeli Prezydent Rzeczypospolitej nie wystąpił z wnioskiem do Trybunału Konstytucyjnego w trybie ust. 3, może z umotywowanym wnioskiem przekazać ustawę Sejmowi do ponownego rozpatrzenia. Po ponownym uchwaleniu ustawy przez Sejm większością 3/5 głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów Prezydent Rzeczypospolitej w ciągu 7 dni podpisuje ustawę i zarządza jej ogłoszenie w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej. [...]

	Zdania	**Prawda / Fałsz**
A.	Prezydent RP zarządza ogłoszenie ustawy w Dzienniku urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej.	
B.	Sejm może odrzucić veto Prezydenta RP kwalifikowaną większością głosów.	
C.	Przed podpisaniem ustawy Prezydent RP musi uzyskać orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego w sprawie jej zgodności z Konstytucją.	
D.	Orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego w sprawie zgodności ustawy z Konstytucją ma charakter wiążący i ostateczny.	

Zadanie 2. *(1 pkt)*

Podkreśl trzy osoby, które w Polsce ponoszą odpowiedzialność przed Trybunałem Stanu.

A. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej
B. Prezes Rady Ministrów
C. Rzecznik Praw Obywatelskich
D. Prezes Narodowego Banku Polskiego
E. Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego

Zadanie 3. *(2 pkt)*

Do podanych funkcji Sejmu dobierz po dwie odpowiadające im kompetencje. W wyznaczone miejsca wpisz numery artykułów Konstytucji RP zawierających opis kompetencji.

Funkcja kontrolna .....

Funkcja kreacyjna .....

Art. 115. Prezes Rady Ministrów i pozostali członkowie Rady Ministrów mają obowiązek udzielenia odpowiedzi na interpelacje i zapytania poselskie w ciągu 21 dni.
Art. 120. Sejm uchwala ustawy zwykłą większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów, chyba że Konstytucja przewiduje inną większość.
Art. 159. Sejm może wyrazić ministrowi wotum nieufności. Wniosek o wyrażenie wotum nieufności może być zgłoszony przez co najmniej 69 posłów.
Art. 209. Rzecznik Praw Obywatelskich jest powoływany przez Sejm za zgodą Senatu, na 5 lat.
Art. 214. Członkowie Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji są powoływani przez Sejm, Senat i Prezydenta Rzeczypospolitej.

Zadanie 4. *(2 pkt)*

Jakie są kompetencje podanych organów władzy sądowniczej? W wyznaczone miejsce wpisz właściwy numer.

Trybunał Konstytucyjny .....

Naczelny Sąd Administracyjny .....

Sąd Najwyższy .....

1. Sprawuje nadzór nad działalnością sądów powszechnych i wojskowych w zakresie orzekania.
2. Orzeka w sprawach odpowiedzialności konstytucyjnej osób zajmujących najważniejsze stanowiska państwowe.
3. Rozpoznaje środki odwoławcze od orzeczeń wojewódzkich sądów administracyjnych.
4. Rozstrzyga spory kompetencyjne pomiędzy centralnymi konstytucyjnymi organami państwa.

Zadanie 5. *(1 pkt)*

Uporządkuj chronologicznie wydarzenia. Wydarzenie najwcześniejsze oznacz numerem 1, kolejne 2, 3.

A. Powstanie rządu Jerzego Buzka .....

B. Wybór Lecha Kaczyńskiego na Prezydenta RP .....

C. Wejście Polski do NATO .....

Zadanie 6. *(1 pkt)*

Wymień imiona i nazwiska dwóch osób pełniących funkcję Rzecznika Praw Obywatelskich w Polsce w latach 1987–2010.

.....

.....

Zadanie 7. *(2 pkt)*

Wymień dwa wskazane w Konstytucji RP środki ochrony wolności i praw człowieka i obywatela.

– .....

.....

– .....

.....

Zadanie 8. *(2 pkt)*

Wymień trzy cechy charakterystyczne dla społeczeństwa obywatelskiego.

– .....

.....

– .....

.....

– .....

.....

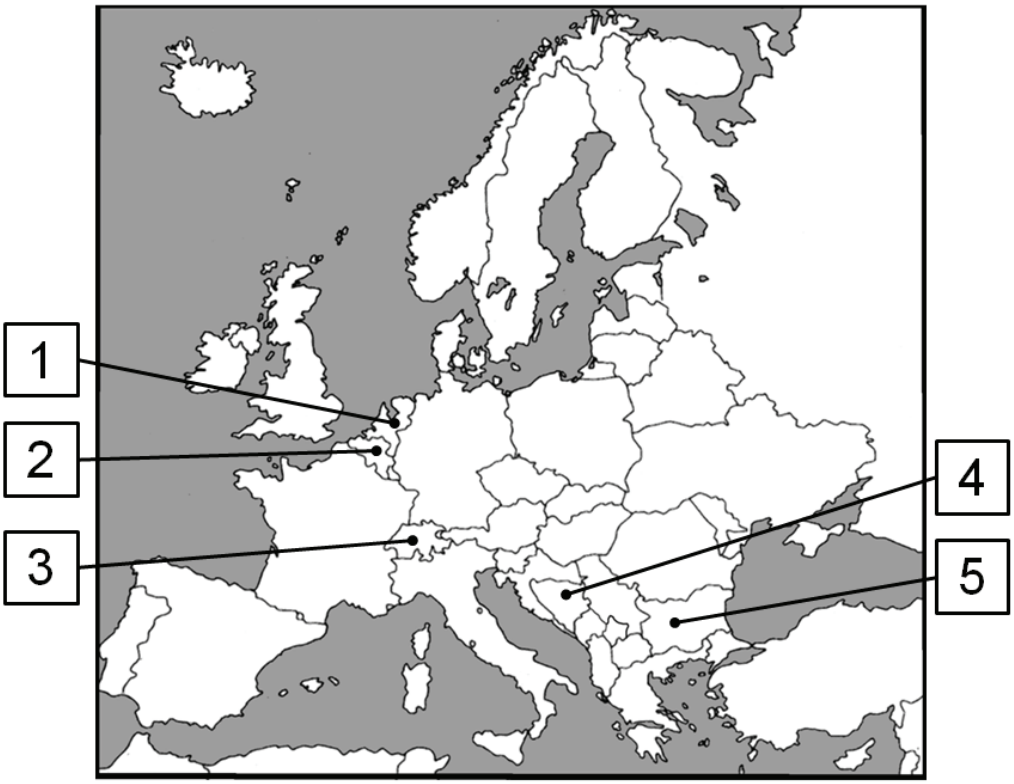
Zadanie 9. *(1 pkt)*

Poniższe zdania dotyczą międzynarodowego systemu ochrony praw człowieka.
Rozstrzygnij, które z nich jest prawdziwe, a które fałszywe. W tabelę wpisz odpowiednio: *Prawda* lub *Fałsz*.

	Zdania	**Prawda/Fałsz**
A.	Europejski Trybunał Praw Człowieka w Strasburgu jest głównym organem sądowniczym Unii Europejskiej.	
B.	Rada Europy rozpoczęła działalność w wyniku podpisania Aktu Końcowego Konferencji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie.	
C.	Międzynarodowy Pakiet Praw Obywatelskich i Politycznych chroni w ramach ONZ prawa człowieka I generacji.	

Zadanie 10. *(2 pkt)*

Do których z państw oznaczonych na mapie numerami 1–5 odnoszą się zamieszczone opisy? W tabelę wpisz nazwę państwa i numer.



	Opis	Państwo	Numer
A.	Kraj o strukturze federacyjnej zamieszkały przez trzy wspólnoty językowe: francuską, flamandzką i niemiecką.		
B.	Dwuczłonowa federacja zamieszkała m.in. przez trzy duże społeczności religijne: muzułmanów (40%), prawosławnych (31%) i katolików (15%)		

Zadanie 11. *(1 pkt)*

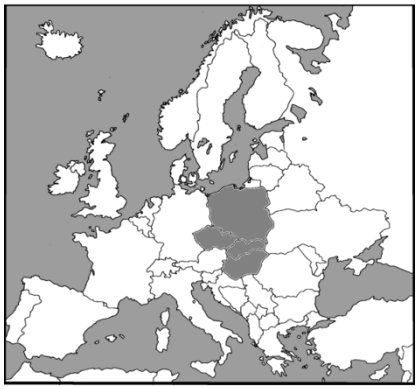
Do podanych utworów przedstawiających funkcjonowanie państwa totalitarnego dopisz nazwiska autorów.

A. Rok 1984 .....

B. Archipelag Gułag .....

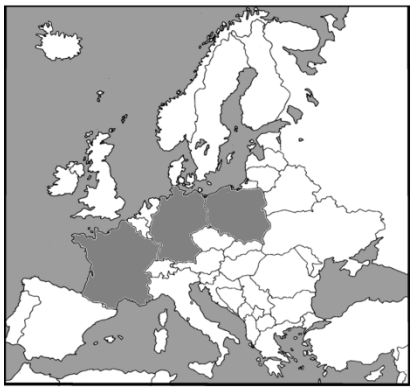
Zadanie 12. *(1 pkt)*

Współpraca międzynarodowa.
Do zamieszczonych map dobierz odpowiadające im tytuły. W wyznaczone miejsca wpisz właściwe numery.



Mapa A

……



Mapa B

…….

Tytuły:

1. Inicjatywa Środkowoeuropejska
2. Grupa Wyszehradzka
3. Trójkąt Weimarski

Zadanie 13. *(1 pkt)*

Do wymienionych monarchów dopisz nazwę odpowiadającego im państwa. Odpowiedzi wybierz spośród: Hiszpania, Dania, Wielka Brytania, Szwecja, Holandia.

Koronowane głowy państwa – dane ze stycznia 2010 r.

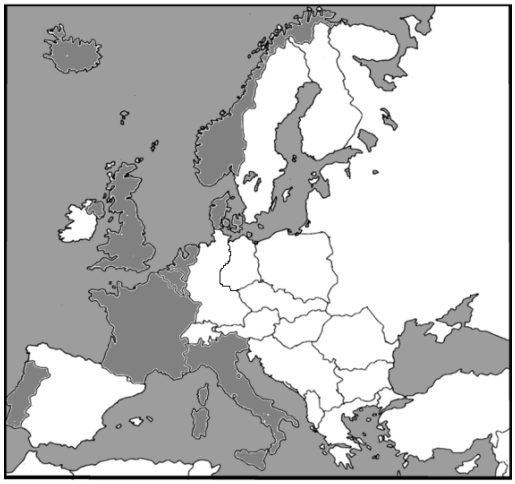
A. Jan Karol I .....

B. Małgorzata II .....

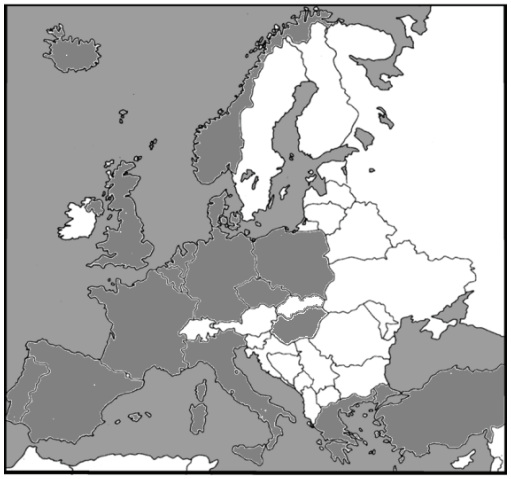
C. Elżbieta II .....

Zadanie 14. *(2 pkt)*

Mapy przedstawiają proces rozwoju terytorialnego NATO w Europie. Do zamieszczonych map dobierz odpowiadające im tytuły. W wyznaczone miejsca wpisz właściwe numery.



Mapa A .....



Mapa B .....

Tytuły: Państw członkowskie NATO w Europie

1. 24 sierpnia 1949 roku
2. 5 maja 1955 roku
3. 30 maja 1982 roku
4. 12 marca 1999 roku
5. 29 marca 2004 roku

Część II
Zadanie 15. *(4 pkt)*
Na podstawie tekstów i własnej wiedzy wykonaj polecenia.

Tekst 1

Ogólnoświatowy charakter współczesnej rewolucji liberalnej przybiera szczególne znaczenie. Wiele danych świadczy o istnieniu fundamentalnego schematu zmian, który wyznacza rozwój wszystkich ludzkich społeczeństw – czegoś na kształt historii powszechnej wiodącej ludzkość ku demokracji liberalnej.

Wzloty i upadki na drodze owego postępu są oczywiście faktem niezaprzeczalnym. Z drugiej strony, wnioskowanie o światowej klęsce demokracji na podstawie upadku w danym kraju czy regionie świadczy o wąskim punkcie widzenia.

Zwycięstwo demokracji na diametralnie różnych obszarach kulturowych i wśród rozmaitych ludów świadczy o tym, że fundamentalne zasady wolności i równości nie są czymś przypadkowym lub przesądem wynikającym z europejskiego etnocentryzmu, lecz odkryciami na temat natury człowieka, których prawdziwość rośnie, a nie spada, gdy punkt widzenia staje się bardziej kosmopolityczny.

Wraz z upadkiem komunizmu zatriumfuje zatem demokracja liberalna i gospodarka rynkowa.

Na podstawie: *F. Fukuyama, Koniec historii,* Poznań 1996.

Tekst 2

Liberalna demokracja, zakorzeniona w koncepcji jednostkowej godności, jest produktem Zachodu i niektórzy twierdzą, że poza nim w ogóle nie jest możliwa. W gruncie rzeczy jednak w niemal każdej innej cywilizacji istnieje przynajmniej jedna liberalna demokracja. Krótko mówiąc, ustrój ten nie jest wewnętrznie sprzeczny z głównymi kulturami niezachodnimi. Jednakże poziom, do jakiego niezachodnie społeczeństwa są podatne na demokrację, czy to liberalną, czy elektoralną, zależy od stopnia, w jakim zaznacza się w nich wpływ Zachodu. Wśród 39 krajów, których władze wyłoniono na podstawie otwartych, uczciwych wyborów – ale w których nie respektuje się wszystkich praw i wolności obywatelskich – znajduje się dziesięć państw Ameryki Łacińskiej, osiem afrykańskich, pięć prawosławnych i pięć muzułmańskich. Demokracja elektoralna w tych krajach niekoniecznie stanowi krok na drodze ku demokracji liberalnej. Indie, Turcja i Sri Lanka – żeby pozostać tylko przy tych trzech przykładach – były demokracjami przez prawie pól wieku, a mimo to wciąż cierpią na niedostatek ochrony praw i wolności ich obywateli.

Wielkie światowe cywilizacje różnią się znacząco stopniem, do jakiego ich kultury są podobne do kultury Zachodu lub uległy jej wpływom. Ameryka Łacińska jest bez wątpienia bardzo pokrewna Zachodowi, według niektórych powinno się wręcz traktować ją jak członka zachodniej rodziny. Prawosławie jest już dalszym i bardziej kłopotliwym krewniakiem. W Afryce rządy zachodnie trwały krótko, a ich wpływ, poza RPA, był bardziej ograniczony. Wpływ Zachodu na kraje muzułmańskie był zmienny, ale w arabskim sercu islamu także okazał się ograniczony. Tak samo było w Chinach. Ogólnie rzecz biorąc, stopień w jakim niezachodnie społeczeństwa okazały się podatne zarówno na liberalną, jak i na elektoralną demokrację, zmienia się razem ze stopniem, do jakiego społeczeństwa te podatne były wpływom Zachodu.

Samuel P. Huntington, *Po dwudziestu latach. Przyszłość trzeciej fali,* „Res Publica Nowa, 1998, nr 2-3

a) Czym różni się demokracja liberalna od elektoralnej?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

b) Porównaj poglądy obu autorów na kwestię upowszechnienia się demokracji liberalnej.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 16. *(4 pkt)*

Na podstawie tabeli, tekstu i własnej wiedzy wykonaj polecenia.

Tabela 1. Sposoby walki z kryzysem energetycznym w Polsce

Proszę powiedzieć, czy popiera Pan(i), czy też nie następujące działania	Popieram	Jestem przeciwny(a)	Trudno powiedzieć
Stworzenie zachęt podatkowych do rozwoju alternatywnych źródeł energii, np. energii słonecznej i energii pochodzącej z wiatru.	85%	7%	8%
Wymaganie, aby producenci ograniczyli zużycie paliwa przez samochody, nawet jeżeli miałoby to zwiększyć ich cenę.	48%	33%	19%
Budowa elektrowni jądrowych, aby ograniczyć uzależnienie gospodarki od ropy naftowej i węgla.	30%	56%	14%
Podniesienie podatków na energię, aby zachęcić użytkowników do oszczędzania.	7%	87%	6%

Na podstawie: *Komunikat: Opinie o budowie elektrowni w Polsce, CBOS, Warszawa, VI 2006.*

a) Na podstawie danych zawartych w tabeli oceń gotowość społeczeństwa polskiego do ponoszenia kosztów własnych walki z kryzysem energetycznym w Polsce. Wypowiedz uzasadnij.

Ocena i uzasadnienie

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

b) Wymień dwa powody, dla których społeczeństwo polskie w 2006 roku w niewielkim stopniu popierało budowę elektrowni jądrowych.

– .....

.....

– .....

.....

Zadanie 17 *(2 pkt)*

Na podstawie tekstu i własnej wiedzy wykonaj polecenia.

Źródła programu Narodów Zjednoczonych do spraw osiedli ludzkich (Habitat) alarmują, iż przed 2032 rokiem 60 procent światowej populacji będzie żyła na obszarach dotkniętych trudnościami z zaopatrzeniem w wodę.

Na całym świecie 1,1 miliarda ludzi nie ma dostępu do czystej wody pitnej, a 2,6 miliarda nie może skorzystać z podstawowych udogodnień sanitarnych. Jednym z celów milenijnych, które wyznaczyła sobie ONZ, było zmniejszenie do 2015 roku o połowę liczby ludności bez dostępu do bezpiecznej wody pitnej. Jednakże badania przewidują, że do 2027 roku blisko trzy miliardy ludzi zostanie pozbawionych bezpiecznego źródła wody pitnej. Potrzeba jest paląca: w krajach rozwijających się choroby przenoszone przez wodę są odpowiedzialne za 80% zachorowań i zgonów. Najbardziej narażone są dzieci. Na dziecko urodzone w krajach rozwiniętych przypada od 30 do 50 razy większe zużycie wody niż ma to miejsce w krajach rozwijających się.

Jeden z uczestników konferencji profesor Riccardo Petrella twierdzi, że w państwach basenu Morza Śródziemnego, na Bliskim Wschodzie i w Azji Centralnej, nasilą się konflikty zbrojne, w których stawką nie będą już tereny czy złoża ropy. Będziemy świadkami wojen o wodę.

Na podstawie*:* www.klimat.energia.biz**.**pl

a) Wymień dwie przyczyny pogłębiających się trudności z dostępem do czystej wody na świecie.

– .....

.....

– .....

.....

b) Wymień jedną konsekwencję społeczno-ekonomiczną i jedną konsekwencję polityczną pogłębiających się trudności z dostępem do czystej wody na świecie.

konsekwencja społeczna-ekonomiczna

.....

.....

konsekwencja polityczna

.....

.....

Część III

Temat nr 1
Na wybranych przykładach przedstaw i oceń funkcjonowanie demokracji liberalnej we współczesnym świecie. Wskaż szanse i zagrożenia dla jej dalszego rozwoju.

Temat nr 2
Jak społeczność międzynarodowa może budować stabilność polityczną na świecie? Podaj przykłady działań na rzecz stabilności politycznej oraz wskaż czynniki sprzyjające i zagrażające globalnemu bezpieczeństwu.

Wybieram temat: ……

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

BRUDNOPIS

PESEL

MWO-R1_1P-104

Miejsce na naklejkę
z nr PESEL

WYPEŁNIA ZDAJĄCY

WYPEŁNIA EGZAMINATOR

Suma punktów									
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
20	21	22	23	24	25	26	27	28	29
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
30	31	32	33	34	35	36	37	38	39
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
40	41	42	43	44	45	46	47	48	49
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
50									
☐									

KOD EGZAMINATORA

KOD ZDAJĄCEGO

.....
Czytelny podpis egzaminatora